

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ALİ GÖKTAŞ -TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 9323/03)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

12 Şubat 2008

İşbu karar AİHS'nin 44§2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltilmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (9323/03) no'lu davanın nedeni (T.C. vatandaşı)Ali Göktaş'ın (başvuran) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 28 Aralık 2002 tarihinde Temel İnsan Hakları ve Özgürlüklerini güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuran, İzmir Barosu avukatlarından S. Pekdaş tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuran, 1966 doğumludur ve Manisa'da ikamet etmektedir.

Tarafların anlattığı şekliyle dava olayları şu şekilde özetlenebilir:

27 Aralık 1995 tarihinde, başvuran, Manisa Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi ekipleri tarafından yakalanmış ve gözaltına alınmıştır. Başvuran, yasadışı bir örgüt olan DHKP/C üyesi olmakla suçlanmıştır.

5 Ocak 1996 tarihinde, başvuran, İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi nöbetçi hakimi karşısına çıkarılmış ve hakim tutuklanmasına karar vermiştir.

25 Mart 1998 tarihinde, Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvurunu serbest bırakmıştır.

28 Kasım 2000 tarihinde, Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranın beraatına karar vermiş, bu karar 6 Aralık 2000 tarihinde nihai hale gelmiştir.

2 Mart 2001 tarihinde, 466 sayılı yasa uyarınca başvuran, 27 Aralık 1995 ve 25 Mart 1998 tarihleri arasında özgürlüğünden mahrum bırakılması nedeniyle maruz kaldığı zarardan dolayı Bergama Ağır Ceza Mahkemesi'nde tazminat davası açmıştır. Başvuran, 10.000.000.000 TL [yaklaşık 11.765 Euro] maddi tazminat ve 100.000.000.000 TL manevi tazminat [yaklaşık 117.674 Euro] manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7 Mayıs 2001 tarihinde, Bergama Ağır Ceza Mahkemesi, yetkili mahkemenin Manisa Ağır Ceza Mahkemesi olduğu gerekçesiyle *ratione loci* bakımından yetkisinin olmadığını açıklamıştır. 18 Haziran 2001 tarihinde de Manisa Ağır Ceza Mahkemesi yetkisi olmadığını açıklamıştır.

4 Ekim 2001 tarihinde yetki sorununu çözmek için toplanan Yargıtay, yetkili mahkemenin Manisa Ağır Ceza Mahkemesi olduğunu açıklamıştır.

4 Aralık 2001 ve 29 Ocak 2002 tarihleri arasında Manisa Ağır Ceza Mahkemesi, üç hakimli iki duruşma gerçekleştirmiştir. İlk duruşma sırasında mahkeme, davayı soruşturmak ve rapor hazırlamak için üyelerinden birini murahhas üyesi olarak atamıştır. 29 Ocak 2002 tarihinde gerçekleştirilen ikinci duruşma sırasında Cumhuriyet Başsavcısı'ndan, başvuranın talebine ilişkin yazılı görüşlerini sunması istenmiştir.

Aynı gün Cumhuriyet Başsavcısı, görüşlerini sunmuştur. Başsavcının görüşü başvurana tebliğ edilmemiştir.

Yine 29 Ocak 2002 tarihinde, Başsavcının görüşüne dayanarak Ağır Ceza Mahkemesi, başvurana, özellikle adli yardım olarak 11.000.000 TL [yaklaşık 10 Euro] maddi tazminat ve 3.000.000.000 TL [yaklaşık 2.636 Euro] manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, öğretmen olan başvuranın, cezai yargılama sırasında alamadığı maaşlarını aldığı, başvuranın diğer taleplerinin dayanaktan yoksun ve iddia edilen kayıpların hukuki mesnedinin bulunmadığı kanaatinde.

8 Şubat 2002 tarihinde, başvuran temyize başvurmuştur. Başvuran, ödenen miktarın yetersiz olduğunu ve Ağır Ceza Mahkemesi'nin, gecikme faizine ilişkin talebi hakkında bir karar almadığını ve duruşma yapılmadığını savunmaktadır. Başvuran, AİHS'nin 6. maddesine ve 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesine atıfta bulunmakta ve duruşma yapılmasını talep etmektedir.

20 Mayıs 2002 tarihinde, Yargıtay Savcısı, başvurunun esasına ilişkin görüşünü sunmuştur. Tebliğnamesinde, Savcı, başvuranın geçerli istinaf nedeninin olmadığını açıklamış ve başvurunun reddedilmesini salık vermiştir. Yargıtay Savcısının görüşü başvurana tebliğ edilmemiştir.

10 Haziran 2002 tarihinde, Yargıtay, Savcının görüşünü incelemesinin ardından Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararını onamıştır. Yargıtay, duruşma gerçekleştirmemiştir.

28 Haziran 2002 tarihinde, Yargıtay kararı başvurana tebliğ edilmiştir.

Hükümet tarafından sunulan bilgilere göre, başvuran hiçbir zaman, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kendisine tahsis edilen tazminatın ödenmesi talebinde bulunmamıştır.

HUKUK

I. AİHS'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, tazminat davasına bakan mahkemede ve Yargıtay'da adil bir yargılama yapılmadığını iddia etmektedir. Başvuran ayrıca, Ağır Ceza Mahkemesi'nde duruşma yapılmamasının ve Yargıtay Savcısı'nın görüşünün kendisine tebliğ edilmemesinin, "çekişmeli yargılama" ve "silahların eşitliği" ilkelerini ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

Başvuran, bu çerçevede AİHS'nin 6. maddesinin 1. ve 3. paragraflarına atıfta bulunmaktadır.

Hükümet, bu iddiaya karşı çıkmaktadır. Hükümet, 466 sayılı Kanun kapsamındaki davalarda ilke olarak duruşma yapılmasının öngörülmediğini fakat şayet, ulusal mahkemeler, başvuranın talebinin kamu yararına ilişkin önemli hususlar ortaya koyduğu kanaatine varırsa bir duruşma yapılabileceğini hatırlatmaktadır. Hükümet, 466 sayılı Kanunun, tazminat taleplerinde duruşma ile meydana gelebilecek masraf ve gecikmelere mahal vermekten kaçınarak ivedi bir çözüm sunmayı amaçladığını belirtmektedir. Ayrıca, sürece ilişkin hiçbir kuralın talep sahiplerinin dosyaya görüşlerini veya bilirkişi raporlarına ilişkin uygun gördükleri unsurları dosyaya koymalarını engellemediğini söylemektedir.

Öte yandan, Hükümet, kanundışı yakalanan ve tutuklanan kimselerin tazminat taleplerine ilişkin anlaşmazlıklarda izlenecek prosedüre dair yapılan değişiklikler hakkında da bilgi vermektedir. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 4 Aralık 2004 tarihli Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunun 142/7. maddesi uyarınca, mahkeme, davacı tarafı, başsavcıyı ve Hazine avukatını dinledikten sonra kararını vermektedir.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca, başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

B. Esas

1. Ulusal yargılama çerçevesinde duruşma yapılmaması

AİHM yerleşik içtihadına göre, duruşma yapmamayı haklı gösteren istisnai durumlar olmadığı sürece, ilk ve tek derece mahkemesinin huzurundaki yargılamalarda, AİHS'nin 6/1. maddesi uyarınca "açık duruşma hakkı" beraberinde "duruşma" isteme hakkını getirir.(Bkz. örneğin, *Hakansson ve Sturesson-İsveç*, 21 Şubat 1990 tarihli karar, *Fredin-İsveç*, 23 Şubat 1994 tarihli karar, *Allan Jacobsson-İsveç* (no:2), 19 Şubat 1998 tarihli karar ve *Göç kararı*).

AİHM, başvuranın davasının önce Manisa Ağır Ceza Mahkemesi ardından temyiz mercii olarak Yargıtay yetkili dairesi tarafından görüldüğünü belirtmektedir. Yargılamanın hiçbir safhasında, başvurana, iddialarını ulusal mahkemeler nezdinde sözlü olarak ifade etme imkanı sağlanmamıştır.

Başvuranın tazminat talebine ilişkin olarak duruşma yapılmamasını haklı kılacak istisnai koşulların olup olmadığı konusunda ise AİHM, Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nin başvurana ödenecek tazminat miktarının belirlenmesinde takdir yetkisi olduğunu gözlemlemektedir. Hükümet, Ağır Ceza Mahkemesi'nin, yalnızca başvuranın tutuklu olduğu gün sayılarını temel alan maktu bir tarifeyle dayanarak tazminat miktarını belirlediğini iddia etmemektedir. Aksine, sözkonusu mahkeme, başvuranın avukatı tarafından sunulan dilekçede yer alan şikayetlerin tamamını dikkate almış ve özellikle başvuranın ekonomik ve sosyal durumu gibi birçok kişisel etkenler ile tutuklu bulunduğu sürece boyunca başvuranın çekmiş olduğu duygusal acıların etkisini göz önüne almıştır.

Başvuranın tutuklanmasına neden olan olay ve tutukluluk süresi ile başvuranın ekonomik ve sosyal durumunun, başvuranın dinlenmesine gerek olmadan raportör hakim tarafından toplanan unsurlardan hareketle saptanabileceği doğru olsa bile başvuran tarafından çektiği iddia edilen duygusal acıların değerlendirilmesinde başka mütalaalara da başvurulmalıdır. AİHM'nin görüşüne göre, başvurana, tutuklanmasının neden olduğu manevi zararı sözlü olarak Ağır Ceza Mahkemesi'nde açıklama imkanı tanınmalıydı. Başvuranın yaşadıklarının esas olarak kişisel niteliği ve uygun tazminat düzeyinin belirlenmesi, başvuranın dinlenmesini zorunlu kılar. Sadece dava dosyasına dayanarak tatmin edici şekilde çözümlenebilecek teknik nitelikli sorunların sözkonusu olduğu söylenemez. Aksine AİHM, ulusal mahkemelerde ve kamu denetimi altında gerçekleştirilen bir duruşma sırasında, başvurana kişisel durumunu açıklama imkanı tanınmış olsaydı, mevcut davada, adaletin daha iyi tecelli etmiş ve devletin sorumluluğunu daha iyi yerine getirmiş olacağı kanaatindedir. AİHM'nin görüşüne göre, bu

husus, Hükümet'in 466 sayılı Kanun'un altında yattığını ifade ettiği ivedilik ve etkililik unsurlarından daha önemlidir. (Göç,51; Özata-Türkiye, 19578/02, 20 Ekim 2005).

Bu nedenlerden dolayı AİHM, duruşma yapılmamasını haklı çıkaracak istisnai hiçbir koşulun mevcut bulunmadığı kanaatindedir. Bu nedenle, AİHS'nin 6/1. maddesi ihlal edilmiştir.

2. Yargıtay Savcısı'nın görüşünün tebliğ edilmemesi hakkında

AİHM, başvuranın sunduğu şikayete benzer bir şikayeti daha önce incelediğini ve Yargıtay Savcısı'nın görüşlerinin niteliğini ve yargılanan kişinin yazılı olarak bunlara cevap verme olanağının bulunmadığını göz önüne alarak Yargıtay Savcısı'nın görüşünün tebliğ edilmemesinden dolayı AİHS'nin 6/1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaştığını hatırlatmaktadır (Bkz. sözü edilen Göç, Sağır-Türkiye, başvuru no: 37562/02, 19 Ekim 2006; Ayçoban ve diğerleri-Türkiye, başvuru numaraları: 42208/02, 43491/02 ve 43498/02, 22 Aralık 2005).

AİHM, Hükümet'in bu davada farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayacak ikna edici hiçbir tespit ve delil sunmadığı kanaatindedir. Bu nedenle, AİHS'nin 6/1. maddesinin ihlal edilmiştir.

II. 1 NO'LU EK PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, tazminatının gecikme faizi ile birlikte ödenmemesinden şikayetçidir. Başvuran, 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesine atıfta bulunmaktadır.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

Hükümet'e göre, başvuran, cebri icra işlemi başlatmaması nedeniyle, AİHS'nin 35/1. maddesi uyarınca iç hukuk yollarını tüketmemiştir.

AİHM, adli bir süreç sonunda Devlet karşısında alacaklı konuma gelen bir kimsenin tazminat alabilmesi için icra takibi başlatmasının şart koşulmasının uygun bulunmadığına dair içtihadını hatırlatmaktadır (*Metaxas-Yunanistan*, başvuru no: 8415/02, 27 Mayıs 2004, *Mehmet Sait Kaya-Türkiye*, başvuru no: 17747/03, 25 Temmuz 2006). Sonuç olarak, sözkonusu itiraz kabuledilemez niteliktedir.

AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca, başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

B. Esas

Hükümet, başvuranın, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ödenmesine hükmedilen tazminatın ödenmesini hiçbir zaman makamlardan talep etmediğini belirtmektedir.

AİHM, mevcut davada, 10 Haziran 2002 tarihinde nihai hale gelen 29 Ocak 2002 tarihli Ağır Ceza Mahkemesi kararının, 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesi uyarınca, başvuran yararına, kesin, talep edilebilir ve "mülk" olarak nitelendirilebilecek bir alacağı oluşturduğunu saptamaktadır (*Angelov-Bulgaristan*, başvuru no: 44076/98, 22 Nisan 2004). Bununla birlikte, başvurana, ödeme yapılmamıştır. Ayrıca, olayların meydana geldiği dönemde, yıllık

enflasyon oranı %12'ye ulaşmışken, ulusal mahkemeler tarafından ödenmesine hükmedilen miktarlar gecikme faizi ile birlikte hesaplanmamıştır (*Ertuğrul Kılıç-Türkiye*, no: 38667/02, 12 Aralık 2006).

AİHM'nin görüşüne göre, başvuranın alacağının gerçek değeri, ödemenin yapılmamış olması ve bu dönemdeki enflasyon oranı ile birlikte değerlendirildiğinde gözle görülür bir biçimde azalmıştır. Başvuranın alacağının, Yargıtay karar tarihindeki değeri ile şimdiki değeri arasındaki fark, başvurunu önemli bir zarara uğratmıştır (Bkz. *mutatis, mutandis, Aka-Türkiye*, 23 Eylül 1998; *Akkuş-Türkiye*, 9 Temmuz 1997). Yalnızca idarenin eksikliklerine isnat edilebilecek bu ödeme yapılmayan süre, AİHM'yi başvuranın, mahkemece hükmedilen miktara göre orantısız bir yüke katlanmak zorunda kaldığı yönünde düşünmeye sevk etmektedir.

Bu durumda, 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, Türk Hukuku'nda ihtilaflı durumu çözüme kavuşturacak mercilerin bulunmaması nedeniyle, 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesi ile birlikte AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Yukarıda ulaşılan sonucu göz önüne alarak AİHM, sözkonusu şikayetin, bu hüküm çerçevesinde incelenmesine gerek olmadığı kanaatindedir.

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuran, maruz kaldığı maddi ve manevi zarar için 50.000 Euro talep etmektedir.

Hükümet, bu iddiaya karşı çıkmaktadır. Hükümet, başvuranın tutukluluk süresi ve şikayetin kabuledilebilir nitelikte olması nedeniyle AİHS'nin 5/3. maddesinin ihlalinin şikayetçi olduğu *Göktaş vd.-Türkiye* davası (dostane çözüm, no: 31787/96, 25 Eylül 2001) çerçevesinde tarafların üzerinde uzlaştığı dostane çözüm vesilesiyle, başvuranın 95.000 Fransız Frankı [yaklaşık 14.000 Euro] aldığını hatırlatmaktadır. Hükümet, talebin aynı gözaltı süresini içermesinden dolayı başvuranın talebinin yinelenen bir talep olduğunu belirtmektedir ve AİHM'nin daha önce ödenen meblağları göz önüne alarak mevcut başvuruda sözkonusu talebi reddetmesi gerektiğini savunmaktadır. AİHM, başvurana yukarıda sözü edilen miktarın ödendiği *Göktaş vd.*, davasındaki dostane çözümün, AİHS'nin 5/3. maddesi uyarınca gözaltı süresi ile ilgili olduğunu oysa mevcut başvurunun, ulusal mahkemeler nezdinde adil yargılamayı ve 466 sayılı Kanun uyarınca, başvurana karşı açılan ceza davasının beraat ile sonuçlanmasından dolayı kanun dışı tutuklanma nedeniyle verilmesine hükmedilen tazminatın gecikmeli olarak ödenmesini içerdiğini tespit etmektedir. AİHS'nin 6. ve 13. maddeleri ve 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesi uyarınca sorununu ortaya koyan mevcut başvuruda, başvuranın AİHS'nin 5/3. maddesi kapsamında da yaptığı şikayet, 19 Eylül 2006 tarihli bir karar ile kabuledilemez ilan edilmiştir. Ayrıca mevcut davada, dava konusu yargılama ve ulusal mahkemelerce ödenmesine hükmedilen meblağlar, yalnızca başvuranın gözaltı süresini değil (27 Aralık 1995 tarihinden 5 Ocak 1996 tarihine kadar) aynı zamanda tutuklu yargılanmayı (5 Ocak 1996 tarihinden 25 Mart 1998 tarihine kadar) da içermektedir.

Sonuç olarak, AİHM, mevcut başvurunun özü itibariyle sözü edilen *Göktaş ve diğerleri* başvurusu ile aynı olmadığı kanaatindedir ve önceden ödenen miktarların dikkate alınmamasına karar vermektedir.

Konuya ilişkin AİHM içtihadı ışığında (*Aka ve Akkuş*) ve sahip olduğu ilgili ekonomik veriler ışığında kendi hesaplama yöntemine başvurarak, AİHM, başvurana 3.040 Euro maddi tazminat ödenmesine karar vermektedir.

Manevi tazminata ilişkin olarak, AİHM, mevcut dava koşullarında başvurana 3.000 Euro ödenmesinin uygun olacağı kanaatindedir.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuran, yerel mahkemeler ve AİHM önünde yapmış olduğu masraf ve harcamalar için 1.000 Euro talep etmektedir.

Hükümet, hukuki mesnedi bulunmadığı gerekçesiyle bu iddialara karşı çıkmaktadır.

AİHM yerleşik içtihadına göre, AİHS'nin 41. maddesi uyarınca, masraf ve harcamaların ödenmesi, gerçekliğinin, gerekliliğinin ortaya konulmasını ve miktarlarının makul oranda olmasını öngörmektedir (*Iatridis-Yunanistan* (adil tatmin), başvuru no: 31107/96).

AİHM, başvuranların yapmış oldukları masraf ve giderleri belgelendirmediklerini gözlemlemekte ve bu durumda bu taleplerinin reddedilmesine karar vermektedir.

C. Gecikme faizi

Gecikme faizi Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artış eklenerek belirlenecektir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun geri kalan kısmının *kabuledilebilir* olduğuna;
2. Ulusal mahkeme önünde duruşma yapılmaması nedeniyle AİHS'nin 6/1. maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. Yargıtay Savcısı'nın görüşünün tebliğ edilmemesi nedeniyle AİHS'nin 6/1. maddesinin *ihlal edildiğine*;
4. 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesinin *ihlal edildiğine*;
5. AİHS'nin 13. maddesi kapsamında yapılan şikayetin ayrı olarak, 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesi ile birlikte incelenmesine *gerek olmadığına*;
6. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden YTL' ye çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet tarafından başvurana 3.040 Euro (üç bin kırk Euro) maddi tazminat ve 3.000 Euro (üç bin Euro) manevi tazminat *ödenmesine*;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;

7. Adil tatmine ilişkin diğer tüm taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AIHM'nin iç tüzüğünün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 12 Şubat 2008 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.